

Sortensvend.

I Aarbøger III, 91, har jeg omtalt Sortensvælg, og tilføjet, at man kalder det Sortensvaj eller Sortensvend. Det lader til, at Sortensvend er det gamle Navn paa dette, nu delvis tilgroede Dyb.

I Antvorskov Lensregnskaber for 1653—54 findes følgende Oplysning: Hans Dinnesen i Foerloff feste et Fiskeri udj dend bech fra Pinnemølle och til Stranden, kaldis *Suend*, gaff deraff til Indfestning Penge 1 Dlr.

I Sorø Amtstid. ¹⁸/₄ 1915 omtaler „Jens Antvorskov“ Sagnet om Pinehullet og tilføjer: Mølleren kaldtes almindeligt „Sortesvend“, og en stor Engstrækning ved Vaarby(!) har i hvert Fald til for faa Aar siden baaret dette Navn, skont der ikke er nogen Forbindelse mellem dette og Begivenheden i Møllegaarden. Tidligere har dette Engstykke dog ligget under Vand, og det fortælles, at en Mand, som kørte vild paa Landevejen, der i de Tider gik langs Stranden fra Korsør til Kalundborg, kom ud i Engen, hvor han forsvandt med Heste og Vogn.“

Jeg kender hverken J. A. eller hans Kilde, men det kunde jo se ud til at være et Stykke gammel Tradition; Vaarby maa dog være en Fejl for Forlev. Men efter alt at dømme er det mærkelige Navn „Sortensvend“ det rette.

Gunnar Knudsen.

Kilderne i Store Bøgeskov.

Af Henrik Ussing.

Naar vi staar ved en Kilde, hvor det levende Vand vælder op af den sorte Jord, har vi en Følelse af at staa overfor en hemmelighedsfuld Kraft. Vandet kommer fra Jordens Dyb, fra de stærke Magter,

som raader der, og det er tydeligt, at det er i Besiddelse af vidunderlige Kræfter: Græs og Urter vokser stærkere rundt om Vældet end andre Steder, — og naar Vintersneen dækker Landet, staar der grøn og frodig Vækst og Grøde om Kilden. Der bor en overnaturlig Kraft eller en Guddom i Kilden, tænkte vore Fædre, og derfor ofrede de til Kilden, spurgte Kilden til Raads og drak af Kilden for at optage dens Styrke og mærkelige Kræfter i sig. Denne Tro har holdt sig gennem flere Religions-skifter. Og en skønne Dag kommer Lægevidenskaben maaske og fortæller os, at der virkelig er Sundhed og Lægedom at hente i saadan en Kildes Vande.

Adskillige Kilder vandt i Middelalderen Ry som hellige Kilder og viedes en eller anden Helgen.

I Sorø Amtstidendes Søndagskæsnung, den 4de Juli 1909, har Gunner Knudsen omtalt „Hellige Kilder i Sorø Amt“. En Kilde, som han der ikke nævner, er den, eller rettere: *de to*, som findes i Store Bøgeskov, Gyrstinge Sogn, og som har spillet saa stor en Rolle for Omegnens Beboere lige fra Ringsted til Sorø og end videre omkring. Redaktør J. V. Christensen har i „Tider og Skikkelser i Midtsjællands Historie“ I, S. 148 flg., givet en Skildring af Kilderne i St Bøgeskov og det Liv, der St. Hans Aften udfoldede sig omkring dem under det saakaldte Kildemarked.

Det har sin Betydning at faa optegnet alle de Minder om Kilderne, som endnu lever, om den Tro og Højtid, der var knyttet til dem. Det er et af de faa Tilfælde, hvor vi ved, at en uafbrudt Gudsdyrkelse, under noget forskellige Former, har fundet Sted lige fra den hedenske Oldtid og ned til vore Dage. Det giver en saadan Kilde Ærværdighed, naar

man tænker paa, hvor mange Slægtled der har søgt til dens Vande for at finde Hjælp. I ældgammel Tid har man kastet Dele af Offerdyr eller Kostbarheder ned i Kilden for at vinde Guddommen for sig. Senere har man maaske døbt den med Helgennavn — dette er dog ikke Tilfældet med dem i St. Bøgeskov — og sukket sine Bønner, ofret den sine Krykker eller kastet Mønter deri, ja, og drukket af dens Vand. Endnu senere er der stillet en Blok op, hvor de Besøgende kunde ofre til Kirkén og de Fattige. Nu har maaske en Sygekasse overtaget Festen, og man ofrer sin 50-Øre ved Indgangen til Festpladsen. Paa den Maade har hver Tid søgt Hjælp og Sundhed ved Kilden paa sin Vis — og alle skal vi hen at drikke af dens Vand.

For 70 Aar siden, fortæller den gamle Sognefoged i Gyrstinge, Hans Sørensen, var der hver St. Hans Dag stor Fest ved Kilderne i St. Bøgeskov ved Gyrstinge Sø. Folk kom kørende vidt og bredt fra. De spændte Hestene fra ved Festpladsen, der jo ligger ved Kilderne med en dejlig Udsigt over Søen over til Markerne ved Kyringe og til Allindemagle Skov. Der var rejst hele Gader af Telte med Beværtninger og Gogl; der kunde være et Par Karuseller, en Cirkus, to Dansepladser o. s. v. Tit strømmede der en 3000 Mennesker sammen til Festen — eller derover. Fra først af dansede Markeds-gæsterne paa den bare Jord, paa en Plads, der var jævnet og fejet. Men saa fandt Smed Brun fra Ringsted paa at lægge et Bræddegulv til at danse paa, og det kan nok være han fik Sogning: i mange Aar dansede Folk begge Steder; paa Bræddegulvet blev der betalt for hver Dans. — Naar Karlene og Pigerne var varme af Dansen, kunde de slukke

deres Tørst i Teltene, eller de kunde gaa ned til Kilderne og faa sig en Taar at drikke; — det horte sig nu til, at alle, der kom til Kildemarked, skulde derhen. Ved den store Kilde var der ikke gjort særlige Anstalter. Der gik man bare hen og holdt Haanden under Udløbet fra Beholderen, og saa drak man af den hule Haand. Men henne ved den lille Kilde var det pænt holdt med en Græsbank omkring, og her stod der et Par Koner, der solgte Vandet i Glas. I Nærheden af den Kilde stod der ogsaa en Fattigblok, hvor det var Skik at lægge en Skærv i. Ja, det er mærkeligt med de Kilder, for Vandet løber lige stærkt af dem, Sommer og Vinter, og ens, naar det er fugtigt Vejr, og naar det er tørt Vejr.

Henne ved Sognevejen staar der endnu et stort Træ, hvor der er skaaret en Mængde Navne i; det kalder de for Madammens Træ. Det var efter Skovrider Randrups Kone, for hun havde ladet opføre en Jordbank der, og det blev holdt saa pænt omkring, saa der skulde Markedsgæsterne ogsaa gerne en Tur hen.

Disse Kildemarkeder maa være blevet holdt langt tilbage i Tiden, for min Fader kunde fortælle om et Optrin, som var forefaldet ved saadan en Lejlighed, da Fjenden — det var vel sagtens Svenskerne eller Engelskmændene — var her i Landet. De fjendtlige Officerer havde hørt om al den Morskab i Store Bøgeskov, og saa havde en hel Del af dem fundet paa, at de ogsaa vilde med til Festen. Men det varede ikke længe, inden det kom til Strid mellem Officererne og Beboerne. Fjenden maatte skyndsomt trække sig tilbage, kaste sig paa deres Heste og ride ad Sorø til alt, hvad Remmer og Toj

kunde holde. Men en hel Flok danske Karle var saa ivrige, at de sprang hen og tog nogle af de Heste, som gik og græssede i Skoven, og satte af Sted efter Fjenderne — og de Gaardmænd, der var Hostenes Ejere, ventede vel næppe at se deres Heste igen.

Ja, det var i ældgamle Tider, nu gaar det jo mere fredeligt til; nu er det en Sygekasse, der holder Festen, lader afholde Taler o. s. v., og som faar Overskudet.

Undersøgelser af gamle Gaarde og Huse i Midtsjælland.

Blandt de historiske Minder, som findes spredt over hele Landet, og som har deres Oprindelse i de mest forskellige Tidsaldre, indtager vore Bøndergaarde en ikke helt ubetydelig Plads, og dog har de, maaske navnlig her paa Sjælland, ført en ret upaaagtet Tilværelse.

De sjællandske Gaarde har ganske vist heller ikke det karakteristiske og yndefulde Ydre, saaledes som for Eksempel er Tilfældet med de fynske eller østjyske Gaarde, selvom de i malerisk Henseende frembyder meget ejendommeligt og smukt. Maaske har netop denne Mangel paa at kunne gøre sig gældende i arkitektonisk Henseende været en af de væsentligste Grunde til, at de tidligere er blevne forbigaaet af Forskningen.

Smalle, lave og tilsyneladende uanselige og ubetydelige har disse Bygninger altid præsenteret sig, og dog har man alligevel ondt ved at tænke sig et sjællandsk Landskab dem foruden, ja, de har endog hævdet deres Plads i dette uden paa nogen